

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M A KTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 356 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarining mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvaxon Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
Masharipova Kumushoy Amin qizi	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
Ramazonova Salomat Saidovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
Saidova Gulruh Halim qizi	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
Истамова Нигора Азимжановна	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida	257
Rashidova Gulnoza G'ulomovna	
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati	261
Xaydarov Sulaymon Amirqulovich	
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar	265
Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li	
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	268
Abduraximov Asror Sultonali o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari	271
Adizova Nilufar Quvondiq qizi	
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati	274
Alimov Asadulla Urokbayevich	
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri	278
Alimova Umida Jumaboy qizi	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi	282
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi	286
Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish	289
Islomova Xafiza Azamatovna	
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish	293
Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi	
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri	298
Kozimova Nargiza Istam qizi	
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili	303
Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna	
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv	309
Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi	

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abduvahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Odinajon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi.....	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri.....	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish.....	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun.....	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi.....	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'alarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	

“EKOLOGIK OCHIQ O‘YINLAR” 5–7 YOSHLI BOLALAR UCHUN

Tangirov Zoir Xo‘jakulovich

Jismoniy tarbiya va sport bo‘yicha mutaxassislarni
qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti
Samarqand filiali dotsenti v.v.b.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar uchun jismoniy tarbiya darslari va darsdan tashqari mashg‘ulotlarda ekologik harakatli o‘yinlarni o‘rgatish hamda ularni o‘qitish uslubiyatiga oid bilim, ko‘nikma va malakalarning asoslari yoritilgan. Xususan, ekologik harakatli o‘yinlarning turlari, ularni tashkil etish tartibi va o‘yin qoidalari tahlil qilingan. Shuningdek, katta yoshdagi bolalar uchun mamlakatimizda mazkur o‘yinlarning rivojlanish jarayonlari ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Sport o‘yinlari, estafeta, poyga, sholg‘om, o‘yin, sport, tur, rivojlanish, to‘plar, aqlli, qush, ov, hamsterlar, mittilar, mushuklar, quyonlar, ko‘rshapalaklar, mushuk va sichqon.

Abstract: This article presents the fundamentals of knowledge, skills, and competencies related to teaching ecological movement games for preschool children in physical education classes and extracurricular activities. Specifically, it discusses the types of ecological movement games, the procedures for organizing them, and the rules of the games. Additionally, the article highlights the processes associated with the development of these games for older children in our country.

Key words: Sports games, relay race, running, turnip, game, sport, type, development, balls, smart, bird, hunting, hamsters, dwarfs, cats, rabbits, bats, cat and mouse.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основы знаний, умений и навыков, связанных с экологическими подвижными играми и их преподаванием для детей дошкольного возраста на уроках физической культуры и во внеурочной деятельности. В частности, освещаются виды экологических подвижных игр, порядок их организации и правила проведения. Также рассматриваются процессы развития этих игр для детей старшего возраста в нашей стране.

Ключевые слова: Спортивные игры, эстафета, гонки, репка, игра, спорт, вид, развитие, мячи, умный, птица, охота, хомяки, карлики, кошки, кролики, летучие мыши, кошки и мыши.

Maqsad:

Jismoniy vosita faoliyati bilan birgalikda ekologik yo‘nalishdagi jamoviy to‘siqlarni birlashtirish.

O‘yinlarda qo‘llaniladi, ularning yordamida bola qahramonlarning obrazlariga osongina joylashadi, tabiat hayotiga kirib boradi va o‘zi sezmagan holda jismoniy faoliyatga qo‘shiladi. Taklif etilayotgan o‘yinlar ijobiy hissiy ohang va sog‘lomlashtirish effektini yaratishga yordam beradigan qiziqarli va xilma-xil tadbirlarni tashkil etishga yordam beradi.

Ekologik tarkibdagi ochiq o‘yinlarga qo‘yiladigan talablar:

- Tavsiya etilgan o‘yinlar katta yoshdagi bolalar va maktabgacha yoshdagi maktabga tayyorgarlik ko‘rish uchun taklif etiladi;
- O‘yinlarni allaqachon olingan ekologik bilimlar asosida amalda qo‘llang;
- O‘yinni boshlashdan oldin uning mazmuni, maqsadi va qoidalarini aytib berish kerak.

“Daraxtdagi qush”

Vazifalar: daraxt nomini tuzatish; xotirani, fikrlashni, reaksiya tezligini, to'pni uloqtirish va ushlash qobiliyatini rivojlantirish.

Material: daraxt maskalari, to'p

O'yin jarayoni: o'yinchilar ma'lum bir daraxt (qayin, chinor, archa, qarag'ay, eman, Aspen va boshqalar) tasvirlangan niqoblarni kiyishadi. Daraxtlar aylana shaklida (tarqoq) joylashgan. O'qituvchi o'yinni boshlaydi, deydi: “Qush keldi, kichkina qush keldi. U uchib ketdi, qayinga o'tirdi”, to'pni qayin niqobidagi bolaga tashladi. “Birch” javob beradi: “men qayinda edim, daraxtga uchib ketdim”, to'pni “Rojdestvo daraxti” ga tashlaydi va hokazo, agar o'yinchi to'pni tashlagan daraxtning nomida xato qilsa, u o'yinni tark etadi yoki unga topshiriqni bajarishga ruxsat beradi.

“Aqli qushlar”

Vazifalar: yetakchi savollarni berishni o'rganing, qushlarning nomini, oilasini mustahkamlang; chaqqonlik, tezlik, xotira, e'tibor, nutqni rivojlantirish; do'stona munosabatlarni, kollektivizmni, qushlarga hurmatni tarbiyalash.

O'yin jarayoni: parrandachilarning yetakchisi tanlanadi, qushlarning qolgan bolalari - o'yinchilar qaysi qushlar deb nomlanishini kelishib olishadi. Keyin qushlar uchadi. Qushlarning buyrug'i bilan qushlar qush ovidan qochishga harakat qilishadi, lekin agar u qush ovini ushlagan bo'lsa, u ushlangan qushning nomini taxmin qilishga, yetakchi savollarni berishga harakat qiladi (ko'chib yuruvchi yoki qishlash, qaysi oila, o'rmon yoki shahar, suv qushlari va boshqalar). Bitta ushlangan qush, bitta savol, agar u taxmin qilmagan bo'lsa, u qushni qo'yib yuboradi, agar taxmin qilgan bo'lsa, qush qush ovchisiga aylanadi va bolalar qushlarning boshqa nomini o'ylab topadilar.

“Qaldirg'ochlar va midges”

Vazifalar: bolalarda tezlikni, epchillikni, bir Roldan ikkinchisiga tezda o'tish qobiliyatini rivojlantirish; qushlarning hayotiy faoliyatini mustahkamlash. O'qituvchining aytishicha, qushlar juda foydali, chunki ular zararli hasharotlarni ushlaydilar, qaldirg'och singari, u hasharotlarni tezda ushlaydi.

O'yinning borishi: “qaldirg'och” tanlanadi, qolgan o'yinchilar - “midges”. “Midges” sayt bo'ylab uchib ketadi (tarqaladi) va “qaldirg'och” ularni ushlaydi, u kimga tegsa: “Qaldirg'och!, midjka bola qaldirg'ochga aylanadi, o'yin barcha midges qaldirg'ochga aylanguncha davom etadi.

“Kuku”

Vazifalar: chaqqonlik, tezlik, kuzatish, tashabbusni rivojlantirish, qushning turmush tarzi haqidagi bilimlarni mustahkamlash.

Material: kichik to'p, halqalar. O'qituvchi bolalarga Kukuning turmush tarzi haqida gapirib beradi va o'yinni taklif qiladi. O'yin jarayoni: kuku o'ynayotgan bolalardan, qolgan qushlardan tanlanadi. Har bir qushning o'z uyasi bor, polda halqa yotadi. O'qituvchi so'zlarni talaffuz qiladi: Bu uya qushi shamollamaydi va u jo'jalarini kutmaydi. Birovning uyasida-tuxum “tashlanadi”, Hech kim bu haqda so'ramaydi. Bu vaqtda barcha o'yinchilar, qushlar qushlarga taqlid qilib, tarqoq yugurishadi. Taqdimotchi-kuku aytadi: “ku-ku”.

“Ku-ku” so'ziga ko'ra, qushlar o'zlarining “uyalariga” uchib ketishadi va kuku to'pni bo'sh halqaga solishga harakat qiladi. Agar u muvaffaqiyatga erishsa, unda kimning halqasida to'p bo'ladi, u kukuga aylanadi, agar u kimgadir qo'yishga ulgurmasa, u holda xuddi shu Taqdimotchi bilan o'yin davom etadi.

2 variant: Taqdimotchi-to'p bilan kuku (tuxum, qolgan qushlar. Qushlar uchishadi-yugurishadi, to'p bilan kuku kimnidir ushlashga va to'pga tegishga harakat qiladi, agar u muvaffaqiyatga erishsa, u holda urilgan kishi kukuga aylanadi, unga to'p beriladi, o'yin boshqa boshlovchi bilan davom etadi va hokazo.

"Ko'rshapalaklar"

Vazifalar: harakatlarni muvofiqlashtirish, tezlik, e'tibor, kosmosdagi yo'nalishni rivojlantirish, o'ziga ishonchni shakllantirish, yarasalarning turmush tarzi xususiyatlari, ularning yashash usullari to'g'risida bilimlarni boyitish. Bolalar ko'rshapalak hayotining o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishgandan so'ng, o'yin o'tkaziladi.

O'yin jarayoni: mushuk tanlangan, boshqa barcha bolalar yarasalar. Barcha bolalar uchayotgan sichqonlarni tasvirlaydilar, tarqoq yuguradilar, o'qituvchi so'zlarni aytadi: Hey, uchayotgan sichqonlar, Bu tomdan uchding! Qo'shnilar uchuvchi mushuk bor, U bulut ustida uchadi! Omborning orqasida yashiringaningiz ma'qul, Biz birgalikda bekinmachoq o'ynaymiz. (Shubnaya L. she'ridan parcha) 1 variant So'zlardan keyin mushuk yugurib chiqadi, yugurayotgan "yarasalar" so'nggi so'zlarga gimnastika zinapoyasiga, skameykaga kirishadi va mushuk ko'tarilishga ulgurmagan bolalarni ushlaydi. 2 variant Material: sharf (sharf) O'yin jarayoni: barcha bolalar uchib ketishadi, qanotlar o'rniga sharflardan foydalanadilar, so'nggi so'zlar bilan sichqonlar cho'kishadi, yashirishadi, o'zlarini sharflar bilan yopadilar, mushuk sharf ostida kim yashiringanini, kimni taxmin qilmasligini, haydovchi mushukga aylanishini taxmin qilishi kerak.

"Och hayvon"

Vazifalar: dialogik nutqni, e'tiborni, tasavvurni, tezlikni rivojlantirish; hayvonlar o'rtasidagi oziq-ovqat aloqalari to'g'risida bilimlarni mustahkamlash; o'simliklar va hayvonlarning turlarining xilma-xilligi haqidagi ufqlarini kengaytirish. Material: kub

O'yin jarayoni: bolalar aylanada turishadi, haydovchi bola tanlanadi, u o'zini har qanday hayvon deb ataydi, masalan, tulki. Tulki bolasi aylanib yuradi va so'zlarni aytadi: "Men o'rmon bo'ylab yuraman, men juda ko'p ovqat iste'mol qilmoqchiman." Men bo'rini taqillataman ... tuk-tuk - Bu erda kim bor? - Tulki. - Nega keldim? -

Men ovqatlanishni xohlayman. - Aniq nima? Tulki, masalan, "sichqoncha" bilan ziyofat qilishni xohlagan narsani chaqiradi. Bo'ri va tulki bir-biriga suyanib turishadi, o'qituvchi kubni, o'lja turini doiradagi bo'sh joyga qo'yadi. Bolalar xorda: "bir, ikki, uch oling!". Bo'ri va tulki kubni egallashga harakat qilib, aylana bo'ylab turli yo'nalishlarda yugurishadi. Agar tulki kubni olishga vaqt topsa, demak u muomalaga ega bo'lib, aylanada qoladi, agar bo'ri vaqt topsa, u holda o'yin och tulki bilan davom etadi. Tulki kim bilan raqobatlashmoqchi bo'lsa, har qanday hayvonni nomlashi mumkin.

Hayvonot bog'i o'yini

Vazifalar: vosita faoliyatini rivojlantirish; nutq faoliyatini faollashtirish; lug'atni kengaytirish, yovvoyi hayvonlarni birlashtirish.

O'yinning borishi: haydovchilarning ikkita farzandi, ular qanday hayvonlar bo'lishiga rozi bo'lib, darvozani tasvirlab qo'llarini ushlab turishadi. Qolgan bolalar qo'llarini ushlab, darvoza orqali zanjir bilan yurib, so'zlarni aytadilar; Biz bahorning iliq kunimiz Biz hayvonot bogig'a boramiz. Biz tez orada ko'rishni xohlaymiz Biz har xil hayvonlardamiz. Biz darvoza orqali kiramiz va biz uchrashamiz ... (Kersten T. she'ridan parcha) Oxirgi so'zlar bilan haydovchilar qo'llarini tushiradilar, haydovchilar so'rashadi, masalan, fil yoki

tuya, qo'llar orasiga tushgan bola hayvondan birini tanlashi va tanlangan hayvon bolasining orqasida turishi kerak. Bundan tashqari, taqdimotchilar boshqa hayvonlarning nomini tanlab, o'yin barcha bolalar ikki jamoaga taqsimlanmaguncha davom etadi. Oxirida jamoalar o'zaro to'qnashadi, o'z tomoniga qarama-qarshi jamoani jalb qiladigan jamoa g'alaba qozonadi.

"Ildizlar-tepalar"- jismoniy tarbiya

Vazifalar: harakatlarni tezda bajarishni o'rganing, so'zlarga javob bering va ildiz sabzavotini yoki yerdan yuqorida joylashgan polizda o'sadigan sabzavotlarni aniqlang; e'tiborni, reaksiya tezligini rivojlantirish.

O'yin jarayoni: o'qituvchi bolalar bilan kelishib oladi, agar u sabzavotni chaqirsa, u yerda ildiz sabzavotlari (sholg'om, lavlagi, turp, kartoshka va boshqalar) ishlatiladi, keyin bolalar cho'kishadi, agar sabzavot mevalari yerdan o'sib chiqsa (bodring, pomidor, karam va boshqalar), keyin ular sakrashadi (yoki tepada paxta qili-shadi). Siz boshqa harakatlar haqida o'ylashingiz mumkin.

"Kuzgi shalg'om" - psixo-gimnastika

Vazifalar: psixo-emotsional stressni yengillashtirish, kartalarda o'tirgan joydan yuqoriga sakrash mahora-tini mustahkamlash.

O'yin jarayoni: o'yin Park hududida bo'lib o'tadi, bolalarga tushgan barglarning kichik qoziqlarini to'plash va cho'kkalab o'tirgan holda qofiya aytish tavsiya etiladi: Men bir hovuch barg olaman, Va men kuch borligini tashlayman, Uchish, aylanish, va bu dunyoni bezang. Barglar oxirgi iboraga sakrab, yuqoriga tashlanadi. O'yin 3-4 marta takrorlanadi.

"Tomchilar va bulut"

Maqsad: tabiatdagi suv aylanishi haqidagi g'oyalarni birlashtirish, bolalarning motor faolligini, eshitish e'ti-borini, matnga muvofiq harakat qilish qobiliyatini rivojlantirish.

Materiallar: tomchilar shlyapalari (bolalar), bulut qopqog'i (o'qituvchi).

Musiqiy hamrohlik: "tabassum" qo'shig'i.

O'yin jarayoni: bolalar tomchilar shlyapalarini kiyishadi.

Tarbiyachi: tomchilar erga uchib ketishdi. Ular sakrab tushishdi, o'ynashdi, zerikib, yakka sakrab tushishdi. Ular yig'ilib, kichik quvnoq soylardan oqib tushishdi (tomchilar oqimlarni tashkil qiladi). Daryolar uchrashdi va bitta daryoga aylandi (bolalar bitta zanjirga qo'shilishdi). Tomchilar katta daryoda suzadi, sayohat qiladi. Daryo oqdi, oqdi va katta-katta okeanga tushdi (bolalar dumaloq raqsga tushib, aylana bo'ylab harakat qilishadi). Biz suzdik, okeanda tomchilar suzdik, keyin bulut onasi uyga qaytishni jazolaganini esladik. Va keyin quyosh chiqdi. Tomchilar engil bo'lib, yuqoriga cho'zildi (o'tirgan bolalar ko'tariladi, keyin yuqoriga cho'ziladi). Ular quyosh nurlari ostida bug'lanib, bulut onasiga qaytishdi (bolalar o'qituvchiga yugurishadi).

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. И. Грехов В союзе с природой. Эколого-природоведческие игры и развлечения с детьми/Л. И. Грехов. - 2-е издание. - М. : "Проексмо", 2000.
2. Зверев А. Т. Экологические игры. — М. : "Дом педагогики", 1998
3. Молодова Л. П. Игровые экологические занятия с детьми. Учебно методическое пособие для воспитателей детских садов и учителей. - Минск: "Асар", 1996
4. Internet resurslar

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.